

Zbigniew Gruszka¹

ZDIGITALIZOWANE ZBIORY PANEGIRYCZNE W ZASOBACH WYBRANYCH POLSKICH BIBLIOTEK CYFROWYCH

Jednym z zagadnień, które cieszy się w ostatnim czasie rosnącym zainteresowaniem na polu bibliologii, jest digitalizacja. Termin ten, według *International Encyclopedia of Library and Information Science*, należy rozumieć jako „proces przetwarzania informacji analogowej na postać cyfrową, przeprowadzany za pomocą dowolnego urządzenia skanującego lub digitalizatora”².

Digitalizacja jest zatem czynnością polegającą na przekształcaniu zasobów bibliotecznych w tradycyjnej, kodeksowej, formie do formy elektronicznej, a następnie ich udostępnianiu szerokiej rzeszy użytkowników. Do jej najważniejszych zalet należy zaliczyć miniaturyzację tekstu (dane zajmują mniej miejsca niż ich tradycyjny odpowiednik), lepszą jakość kopii cyfrowej (kopie z nośnika elektronicznego nie różnią się od siebie jakością), zwiększenie dostępności dokumentu elektronicznego (za pośrednictwem CD-ROM-ów lub Internetu)³ oraz ochronę oryginałów (dobrze wykonana kopia może z powodzeniem zastąpić dokument pierwotny, który zaś, w obawie przed zniszczeniem lub w celu działań konserwatorskich, może być wycofany z użytku)⁴.

Rezultatem digitalizacji jest powstanie cyfrowej wersji dokumentu, którą można swobodnie przeglądać na ekranie komputera, zapisywać na jego dysku, a także drukować.

Jednym z najczęstszych kanałów dystrybucji tak przygotowanych dokumentów wtórnych są strony internetowe bibliotek cyfrowych. Placówki te działają najczęściej przy ośrodkach kształcenia akademickiego, ale także powołuje się je przy wojewódzkich i miejskich bibliotekach publicznych oraz jako projekty narodowe. Obecnie funkcjonuje w Polsce 30 bibliotek

¹ Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Łódzkiego.

² Cyt. za: M. Kowalska, *Digitalizacja zbiorów bibliotek polskich*, Warszawa 2007, s. 26.

³ E. Stachowska-Musiał, *Digitalizacja a ochrona zbiorów – współczesne tendencje*, [w:] *Aktualne tendencje ochrony zbiorów bibliotecznych i archiwalnych. Materiały z ogólnopolskich warsztatów konserwatorskich. Warszawa, 13-14 czerwca 2002*, red. B. Drewniewska-Idziak, Warszawa 2002, s. 67-68.

⁴ *Ibidem*, s. 69.

cyfrowych⁵, z czego 5 to placówki politechniczne, 8 – regionalne, 1 – o zasięgu narodowym⁶. Placówki te, w zależności od przyjętych planów digitalizacyjnych, sukcesywnie uzupełniają swoje zasoby o wybrane cyfrowe wersje publikacji, które są w posiadaniu nadrzędnych im instytucji.

Podjęcie się na gruncie polskim już od połowy lat 90. XX wieku ochrony cennych i rzadkich zasobów bibliotecznych, sukcesywne uzupełnianie i wzbogacanie zbiorów sprawiło, że obecnie w bibliotekach cyfrowych lub placówkach o podobnej nazwie (spotyka się także biblioteki internetowe i wirtualne) znajduje się w luźnym szacunku ok. 200 tys. publikacji⁷. Tak duża liczba pozycji bibliograficznych sprawia, iż można je eksplorować w różnych aspektach tematycznych.

Na potrzeby niniejszego referatu przeszukano wcześniej wspomniane zasoby pod kątem dostępnych utworów panegirycznych, które zostały poddane digitalizacji. Za mechanizm wyszukiwawczy posłużył formularz dostępny na stronie Federacji Bibliotek Cyfrowych. Za jego pośrednictwem uzyskano dostęp do wszystkich tych pozycji, które w opisie publikacji (czyli zarówno w tytule, jak i w temacie, słowach kluczowych oraz opisie) zawierały termin „panegiryk”.

Z natury rzeczy wyniki okazały się chybione wśród bibliotek cyfrowych o zakresie tematycznym technicznym. Łącznie zbiory panegiryczne zostały odnalezione w 5 instytucjach: w Śląskiej, Wielkopolskiej i Małopolskiej Bibliotece Cyfrowej, a także w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego i Cyfrowej Bibliotece Narodowej „Polona”.

I tak w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej znalazła się wydana w 1871 roku książka pod tytułem *Hijeronim Wespazyjan Nieczuja z Kochowa Kochowski* autorstwa Adama Rządźewskiego, w której zanalizowano panegiryczne utwory tego polskiego poety doby baroku. Z bibliologicznego punktu widzenia ważny jest również wykaz prac Kochowskiego, sporządzony w porządku

⁵ O popularności bibliotek cyfrowych niech świadczy powstanie od początku 2009 roku kolejnych 8 bibliotek. Są to: Sanocka, Radomska, Genealogiczna, Bibliologiczna, Zachodniopomorska Biblioteka Cyfrowa, a także Cyfrowa Ziemia Sieradzka, Biblioteka Cyfrowa Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk i Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Z wymienionych stron tematykę panegiryczną reprezentują dwa artykuły naukowe z „Kwartalnika Historycznego” pióra W. A. Bruchnalskiego, które znajdują się na stronach Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Dane aktualne na rok 2009.

⁶ Na podst. *Uczestnicy Federacji* [online]. Federacja Bibliotek Cyfrowych, tryb dostępu: <http://fbc.pionier.net.pl/owoc/oai-hosts> [2.01.2009].

⁷ *Ibidem*, tryb dostępu: <http://fbc.pionier.net.pl/owoc/main> [11.10.2012].

chronologicznym⁸. Przydatna może się także okazać publikacja Karola Mecherzyńskiego *O poetach czasów Stanisława Augusta*⁹ poruszająca kwestię panegiryzmu w wierszach Adama Naruszewicza.

Godne uwagi wydają się zasoby Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej. Na jej stronach internetowych odnajdujemy wiele cennych XVII i XVIII-wiecznych zbiorów panegirycznych. Listę dotychczas zdigitalizowanych utworów otwiera wydana w Rzymie mowa *Victor inter Lilia sive Oratio panegyrica pro Solemnitate S[ancti] Casimiri Principis Poloniarum* [...] autorstwa kanonika warmińskiego Jana Jerzego Kunigka¹⁰. W podobnej formie jest utrzymany *Panegyricus Funeris super Ioachimo Lubomirski Dobcicen* [...] profesora medycyny Macieja Woniejskiego, utwór żałobny na cześć Joachima Lubomirskiego, który również znalazł się na stronach biblioteki¹¹.

Odrębny zbiór utworów stanowią te poświęcone polskim władcom. Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa notuje w swoich zasobach (oprócz wcześniej wspomnianego tekstu na cześć Kazimierza Jagiellończyka) panegiryki na cześć Władysława IV¹², Zygmunta III¹³ oraz Michała Korybuta Wiśniowieckiego¹⁴.

⁸ A. Rzązewski, *Hijeronim Wespazyjan Nieczuja z Kochowa Kochowski*, Warszawa 1871, [online]. Śląska Biblioteka Cyfrowa, tryb dostępu: <http://www.sbc.org.pl/dlibra/doccontent?id=8326&dirids=1> [11.10.2012].

⁹ K. Mecherzyński, *O poetach czasów Stanisława Augusta*, Kraków 1865 [online]. *Ibidem*, tryb dostępu: <http://www.sbc.org.pl/dlibra/doccontent?id=8375&dirids=1> [11.10.2012].

¹⁰ J. J. Kunigk, *Victor inter lilia sive oratio panegyrica pro solemnitate S. Casimiri Principis Poloniarum in Ecclesia Sancti Stanislai Nationis Polonae a [...]*, Romae 1671 [on-line]. Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, tryb dostępu: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=63407&dirids=1> [11.10.2012]. Estr. nie notuje.

¹¹ M. Woniejski, *Panegyricus funebris super Ioachimo Lubomirski Dobcicen: Capitaneo. Excessit in Castris ad Smolenscum Anno M DCX. Pridie nonarum lulias, Aetatis XXII*, Cracoviae 1610 [on-line]. *Ibidem*, tryb dostępu: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=75049&dirids=1> [11.10.2012]. Odnutowany przez Estr. t. 33, s. 328-329.

¹² M. Opitz, *Faelicitati augustae honorique nuptiarum [...] Vladislai IV Po[loniae] Sveciaeque Regis et Caeciliae Renatae, archiducissae Austriae [...]*, Gedani 1637 [on-line]. *Ibidem*, tryb dostępu: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=55696&dirids=1> [11.10.2012]. Estr. nie notuje.

¹³ A. Zbylitowski, *Witanie Króla nowego Zygmunta Trzeciego z łaski Bożej wybranego od zacnego Senatu i Rycerstwa sławnej Korony Polskiej napisane przez [...]*, Kraków 1587 [online] *Ibidem*, tryb dostępu: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=75647&dirids=1> [11.10.2012]. Odnutowany przez Estr. t. 35, s. 125.

¹⁴ M. Kuczwarewicz, *Prognostica optativa serenissimo Michaeli Dei Gratia Poloniarum Regi Magno duci Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae [...] ex*

Wszystkie cztery powstały w XVI i XVII wieku.

Wśród licznych utworów w łacinie, znajduje się również na stronach biblioteki kilka dzieł panegirycznych w języku polskim. Są to: ks. Józefa Płochockiego *Kazanie pogrzebne przy złożeniu serca sławnej i świętej pamięci Jaśnie Wielmożnego Pana Jego M[oś]ci Pana Augustyna na Działyniu i Kościelcu działyńskiego wojewody kaliskiego, kawalera Orderu Orła Białego, w kościele poznańskim [...]*¹⁵, a także *Niezamierzonej strzały Działyńskich w śmiertelnym terminie cel i meta nielitościwą Libityny ręką przy oplakany z zejściu Jegomości Pana Andrzeja Działyńskiego w Akademii Lubrańskiej poetyki studenta naznaczony [...]* pióra ks. Antoniego Piątkowskiego¹⁶.

Na stronach Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej znajdują się łącznie 22 zdigitalizowane utwory panegiryczne, wyszukane za wskazaniem słowa kluczowego „panegiryk”.

Najwięcej zbiorów panegirycznych, bo aż 23 publikacje, znajduje się na stronach Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego. Wszystkie powstały w języku łacińskim lub niemieckim. Warto tu wspomnieć o: *Acclamations votivae in publica Silesiae laetica [...]*¹⁷ Nikolasa Henela von

auspicatissimis Coributanis Sideribus sarmaticae insertis aquilae / per [...], Warszawa 1669 [on-line]. *Ibidem*, tryb dostępu: http://www.wbc.poz-nan.pl/dlibra/info?forceRequestHandlerId=true&mimetype=image/x.djvu&sec=false&handler=dvju_browser&content_url=/Content/64792/std-001148.djvu [11.10.2012]. Odnotowany przez Estr. t. 20, s. 361-362.

¹⁵ J. Płochocki, *Kazanie pogrzebne przy złożeniu serca sławnej i świętej pamięci Jaśnie Wielmożnego Pana Jego M[oś]ci Pana Augustyna na Działyniu i Kościelcu działyńskiego wojewody kaliskiego, kawalera Orderu Orła Białego w kościele poznańskim Soc[ietas] Iesu Dnia 18. Września 1759 miane przez X.[...]*, Poznań 1759? [on-line]. *Ibidem*, tryb dostępu: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=90993&dirids=1> [11.10.2012]. Odnotowany przez Estr. t. 24, s. 364.

¹⁶ A. Piątkowski, *Niezamierzonej strzały Działyńskich w śmiertelnym terminie cel i meta nielitościwą Libityny ręką przy oplakany z zejściu Jegomości Pana Andrzeja Działyńskiego w Akademii Lubrańskiej poetyki studenta naznaczony serdecznym żalem przy publicznych exequiach [uroczystościach pogrzebowych] w Kościele Wieleb[nych] OO. Reformatorów w Pakości przez [...]*, Poznań 1708 [on-line]. *Ibidem*, tryb dostępu: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/doccontent?id=90936&dirids=1> [11.10.2012]. Odnotowany przez Estr. t. 24, s. 238.

¹⁷ N. H. von Hennenfeld, *Acclamations votivae in publica Silesiae laetica, sub adventum (...) Dn. Friderici Boemiae regis (...)*, Vratislaviae 1620. [on-line]. Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego, tryb dostępu: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/info?forceRequestHandlerId=true&mimetype=image/x.djvu&sec=false&handler=dvju_browser&content_url=/Content/30107/directory.djvu [11.10.2012]. Estr. nie notuje.

Hennenfelda, panegiryku napisanym ku czci Fryderyka I przybyłego do Wrocławia w lutym 1620 r., czy też o wysławiającym śląskiego poetę Martina Opitza w utworze *Lobgedichte auf Martin Opitz von Boberfeld*¹⁸ pióra Kaspara Gottlieba Lindnera.

Jedynie 3 utwory panegiryczne zanotowano na stronach: Małopolskiej Biblioteki Cyfrowej i Cyfrowej Biblioteki Narodowej „Polona”. Ta pierwsza zdigitalizowała *Icon seu imago virtutum; Nobilis ac cenerosi Domini Pauli Cellari [...]*¹⁹. Druga biblioteka zawiera następujące pozycje bibliograficzne: pochwałę Jana Zamoyskiego pod tytułem *Charites słowieńskie* Jana Zawickiego²⁰ oraz *Listy papieża Klemensa XIV Ganganellego [...]*²¹ z 1779 roku.

Dla ułatwienia pełne zestawienie wyników wyszukiwawczych przedstawiono w tabeli. W zestawieniu ujęto oznaczenie odpowiedzialności, miejsce i rok wydania, proveniencję i ewentualny komentarz dotyczący dzieła. Łącznie jest to 48 pozycji bibliograficznych pierwotnie opublikowanych głównie na terenie Polski od XVI do XIX wieku.

Lp	Tytuł / oznaczenie odpowiedzialności	Miejsce wydania	Rok	Proveniencja
1	<i>Acclamationes votivae in publica Silesiae laetica, Sub adventum [...] Dn. Friderici Boemiae regis [...]</i> – Henel von Hennenfeld, Nikolaus (1582-1656) ²²	Wrocław	1620	BCUWr.

¹⁸ K. G. Lindner, *Lobgedichte auf Martin Opitz von Boberfeld*, Hirschberg 1740. [on-line]. *Ibidem*, tryb dostępu: <http://bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/doccontent?id=18054&dirids=1> [11.10.2012]. Estr. nie notuje.

¹⁹ J.W. Ofmański, *Icon seu imago virtutum; Nobilis ac generosi Domini Pauli Cellari, S. R. M. Secretarii, in Pramnisk et Kobylniki haeredis. Viuis in munere parentali Coloribus a [...]*, Cracoviae 1642. [on-line] Małopolska Biblioteka Cyfrowa, tryb dostępu: <http://mbc.malopolska.pl/dlibra/doccontent?id=3014&dirids=1> [11.10.2012]. Odnotowany przez Estr. t. 23, s. 285.

²⁰ J. Zawicki, *Charites słowieńskie*, Kraków 1588. [on-line]. Cyfrowa Biblioteka Narodowa „Polona”, tryb dostępu: <http://www.polona.pl/dlibra/doccontent?id=1078&dirids=1> [6.01.2009]. Odnotowany przez Estr. t. 34, s. 449.

²¹ *Listy papieża Klemensa XIV Ganganellego; Uwagi, mowy, kazania, panegiryk T. 2, cz. 1-[2]*, Kraków 1779 [on-line]. *Ibidem*, tryb dostępu: <http://www.polona.pl/dlibra/doccontent?id=368> [11.10.2012]. Estr. t. 3, s. 239.

²² Panegiryk ku czci Fryderyka I „króla zimowego”, przybyłego do Wrocławia w lutym 1620 r.

2	<i>Ad panegyricum, quem [...] Everhardo de Danckelmann [...] Georgius Christianus a Stille [...] dicet [...] invitat Academiae Prorektor Samuel Strykius [...] – Strykius, Samuel</i>	Halae Magdeburgicae	[1695]	BCUWr.
3	<i>Applausus Votivus Votivo Uli Plausui [...] Dn. Fridericum [...] – Blaufus, Johann²³</i>	Wrocław	1620	BCUWr.
4	<i>Aristaeus Ecloga, qua [...] Domini Gostavi Suecorum, Gotthorum ac Vandalorum regis pie defuncti vita et mors bucolicis figuris celebrantur [...] – Kroger, Grzegorz²⁴</i>	Dantisci	1571	BCUWr.
5	<i>Charites słowieńskie – Zawicki, Jan</i>	b. m. w.	b.r.	CBN „Polona”
6	<i>Colossus immortalis gloriae, in regno Poloniae, sublimi meritorum culmine orbis Fastigia excedens. Seu insignae avitae crucis insigne, celsissimi principis, illustrissimi et reverendissimi Domini D. Theodori in Potok Potocki, Dei et Apostolicae sedis Gratia Archiepiscopi Gnesnensis, Legati Nati, Regni Poloniae et Magni D. Lithu[aniae]: Primatis, Primique Principis, Archiabbatis Tynece: [...] – Buchowski Benignus²⁵</i>	Kraków	1724	WBC
7	<i>Comenii Panegyricus Carolo Gustavo, magno Suecorum Gothorum Vandalorumque regi, incruento Sarmatiae victori et quaqua venit liberatori pio felici augusto, heroi afflictis in solacia regibus in exemplum nato – Komeński, Jan Amos²⁶</i>	Leszno	1896	WBC
8	<i>De serenissimi ac potentissimi principis ac Domini, D[omi]n[e] Friderici Bohem iae Regis, Comititis Palatini Rheni, Decermina Votiva [...] – Cunradi, Kaspar²⁷</i>	Brega	[1620]	BCUWr.

²³ Por. przyp. 22.

²⁴ Pochwała na cześć króla Szwecji, Gustawa I Wazy.

²⁵ Utwór pochwalny na cześć bp. Andrzeja Teodora Potockiego herbu Pilawa (1664-1738).

²⁶ Panegiryk ku czci króla Karola Gustawa.

²⁷ Por. przyp. 22.

9	<i>Dem Weyland Durchlaughtigen Fuersten [...] Herrn George Wilhelms, Hertzogens in Schlesien [...] gefertigte Lob-Schrifft – Lohenstein, Daniel Casper von</i> ²⁸	Jena, Lipsk, Wrocław	1679	BCUWr.
10	<i>Emeriti gentilitii Rastri labores in aperto honorum meritorumque campo omnibus gloriae numeris absoluti, in [...] Joannę Alexandro a Lipę Lipski [...] Episcopo Cracoviensi [...] eveci et consummati. Ad auspicatissimum autem suae cathedrae ingressum a Collegio Cracoviensi Societatis Jesu [...] panegyri inter immortalis monumenta gloriae</i> ²⁹	Kraków	1734	WBC
11	<i>Expectatio Poloniae dignitas trabeata Illustrissimi et Excellentissimi D. D. Michaelis de Czac Czacki, Castellani Volhyniae Ad Solemnem Eius Metropolis, suaeque simul Curulis ingressum; Publica omnium satisfactione, applausu, Laetitia; Absoluta, ineunte Triumphorum Societatem obligato Mecaenatis amplissimi gratiis, Collegio Luceoriensi Societatis Iesu. Anno Expectatae Salutis 1740</i> ³⁰	b. m. w.	1740	WBC
12	<i>Faelicitati augustae honorique nuptiarum [...] Vladislai IV Pol. Sveciaeque Regis et Caeciliae Renatae, Archiducissae Austriae. dd. Martinus Opitius [...] – Opitz Martin</i> ³¹	Gdańsk	1637	WBC

²⁸ Mowa pochwalna, napisana w związku ze śmiercią księcia legnickiego Jerzego Wilhelma – ostatniego księcia piastowskiego z linii śląskiej.

²⁹ Utwór dotyczy kard. Jana Aleksandra Lipskiego herbu Grabie (1690-1746) biskupa łuckiego i krakowskiego.

³⁰ Panegiryk na cześć kasztelana wołyńskiego Michała Czackiego (1693-ok. 1745).

³¹ Panegiryk na temat małżeństwa króla Władysława IV Wazy i austriackiej arcyksiężnej Cecylii Renaty Habsburg.

13	<i>Faelix omen sereniss[imo] ac potentiss[imo] Vladislao IV Poloniae et Sueciae Regi, &c. &c. [et caetera] Magno Moschoviae Duci electo, Dum recuperato ab obsidione Smolensco contra perduelles Moschos, vindicem exercitum promoveret. Et Alma Iagelloniani Athenaei Universitas, cum Florentissima Iuventute pro Auspicatiss. ictoriarum accessionibus, Anniversario Electronis Die, publicas gratiarum actiones, solenniaq. vota Deo Opt: Max: divisq. tutelaribus redderet. A M. Ioanne Cinerski Rachtamovi [...] – Cynerski Rachtamowicz, Jan</i>	Kraków	1633	WBC
14	<i>Fascia irtutis, et honoris corona, illustrissimo, et reverendissimo Dno, D. Ioanni de Sbażsyn Sbażski, Dei, et Apostolicae Sedis gratia, Episcopo Premysliensi, Praeposito Generali Miechoviensi, Abbatiae Suleioviensis Perpetuo Administrator! ; [...] Anno Restauratae Salutis 1682. Die [8.] Mensis Februar – Kwiatkiewicz, Jan SI ks. (1629-1703)³²</i>	Kraków	1682?	BCUWr.
15	<i>Felicitas Guelphica: panegyricus erenissimo [...] Domino Augusto Brunswicens. et Lunaeburgensium duci [...] ipso Serenitatis eiusd. Natali LXXVI. [...] dictus / ab Enoch Glasern [...] – Glaser, Enoch (1628-1668)³³</i>	Norymberga	1654	BCUWr.
16	<i>Genethliacus scriptus serenissimi Ludovici Marchionis Badensis etc. Primogenito Principi Leopoldo Wilhelmo [...] ³⁴</i>	b. m. w.	[ok. 1695]	BCUWr.
17	<i>Gryf zbrojny Jaśnie Wielmożnemu Panu le[g]o M[ości] P[anu] Janowi Karolowi Chodkiewiczowi hrabi na Szklowie, Myszy i Bychowie, wojewodzie wileńskiemu, najwyższemu hetmanowi W[wielkiego] X[ięciu] L[itewskiemu] gubernatorowi inflanckiemu P[anu] memu Mościwemu, y Patronowi przez na[l]niższego sługę Józefa Karcana opisany. Roku 1617. April. Dnia 15. – Karcan, Józef</i>	Wilno?	1617?	WBC

³² Panegiryk na cześć bp. Jana Stanisława Zbąskiego (1629-1697).

³³ Tom zawiera utwory poetyckie na cześć Augusta II, księcia Brunszwiku-Luneburga.

³⁴ Utwór na cześć margrabiego Leopolda Wilhelma Badeńskiego (1695-1696).

18	<i>Icon seu imago virtutum; Nobilis ac Generosi Domini Pauli Cellari, S. R. M. Secretarii, in Pramnik et Kobylniki haeredis &c. &c. iuis in munere parentali Coloribus. A Joannę Vladislao Ofmanski, Artium Magistro et Philosophiae Doctore delineata</i> – Ofmański, Jan Władysław ³⁵	Kraków	1642	MBC
19	<i>Iason in Colchide Aurei ellers alias in Fastigio Supremae Majoris Poloniae Praefecturae, [...] D. Vladislaus a Szoldry Szoldrski, Maioris Poloniae Generalis, [...] inter festas acclamationes solennesque applausus, [...] voto Devinctissimae Illustrissimae Szoldrscianae Domui Academiae Lubransciana Posnaniensis, per M. Andream Lipiewicz [...] Professore, [...] Officiosissimo Cultu salutatus. Anno, [...] 1746. Die 9 Maii</i> – Lipiewicz, Andrzej Dominik	Poznań	1746?	WBC
20	<i>Kazanie pogrzebne przy złożeniu serca sławnej i świętej pamięci Jaśnie Wielmożnego Pana Jego M[o]ś[ci] Pana Augustyna na Działyniu i Kościele Działyńskiego wojewody kaliskiego, kawalera Orderu Orła Białego w kościele poznańskim Soc[ietatis] Jesu dnia 18. Września 1759. miane przez [...]</i> – Płochocki, Józef	Poznań	1759?	WBC
21	<i>Laudatio funebris Memoriae ac Honori [...] principis Ulderici [...] dicata a [...]</i> – Opitz, Martin ³⁶	Hafniae (Kopenhaga)	1634	BCUWr.
22	<i>Leonum Confoederatio oder Lowen Bundniip [...]</i> – Eberhard, Bartholomaeus	Wrocław	1620	BCUWr.
23	<i>Listy papieża Klemensa XIV Ganganello; Uwagi, mowy, kazania, panegiryk T. 2, cz. 1-[2]</i> – Klemens XIV (papież)	Kraków	1779	CBN „Polona”
24	<i>Lobgedichte auf Martin Opitz von Boberfeld / fertiget von [...]</i> – Lindner, Kaspar Gottlieb ³⁷	Hirschberg (Jelenia Góra)	1740	BCUWr.

³⁵ Utwór poświęcony Andrzejowi Cellari, mieszkańcowi i artyście z Lublińca.

³⁶ Mowa pogrzebowa napisana w związku ze śmiercią królewicza duńskiego Ulryka II.

³⁷ Utwór poetycki wysławiający niemieckiego poetę Martina Opitza (1597-1639).

25	<i>Lucubrationes oratoriae, regum, principum, antistitum, caeterorumque illustrium virorum panegyricis et elogiis insignitae. Sub auspiciis et principe patrocínio celsissimi ac reverendissimiprincipis ac domini, D. Andreae Trzebicki Episcopi Cracoviensis, ducis Severiae, in lucern dari caeptae a [...] – Kanon (Canon), Andrzej</i>	Kraków?	1676?	WBC
26	<i>Magnitudo domus Guelphicae, tanquam genuinum fundamentum summae novi electoratus Hanoverani dignitatis, unanimibus laetissimisque S.R.I. statuum votis probatae in solenni promotione juridica [...] – Werner, Adam Balthasar von (ca 1670-1740)</i>	Lipsiae (Lipsk)	[1707]	BCUWr.
27	<i>Niezamierzonej strzały Działyńskich w śmiertelnym terminie cel i meta nielitościwą Libityny ręką przy oplakany zęściu Jegomości Pana Andrzeja Działyńskiego w Akademii Lubrańskiej poetyki studenta naznaczony serdecznym żalem przy publicznych exequiach [uroczystościach pogrzebowych] w Kościele Wieleb[nych]: OO. Reformatów w Pakości przez [...] – Piątkowski, Antoni ks.</i>	Poznań	1708	WBC
28	<i>Omnia felicitatis, serenissimo ac potentissimo D. Michaeli Dei Gratia Poloniae Regi magno Duci Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Volhyniae, Podoliae, Smolensciae, Livoniae, Severiae, Czerniechoviae, etc. etc. etc. Domino suo clementissimo. Feliciter regnanti, praesagio; civibus, solatio; externis, prodigio, ex arcanis fatorum, eventuumque authenticis, Eruta collectaque. Et per [...] – Lanckoroński, Samuel³⁸</i>	Kraków	1669	WBC
29	<i>Panegyricus aeternaturae gloriae serenissimo [...] Domino Christiano Ulrico, duci Wirtenb[ergensi] [...] in Siles[ia] Oelsn[ensi] [...] – Lenz, Christian Albert von</i>	Olsnae	[1704]	BCUWr.

³⁸ Panegiryk na cześć króla Polski Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1640-1673).

30	<i>Panegyricus funebris super loachimo Lubomirski Dobcicen: capitaneo – Woniejski Maciej</i>	Kraków	1610	WBC
31	<i>Panegyricus per-illustri generosissimo[ue] Domino Dn. Ottoni L. B. a Nostitz [...] De nova praefectura sparta hac ornanda scriptus [...] / A [...] – Köler, Christoph</i>	Wrocław	[1651]	BCUWr.
32	<i>Panegyricus quem dis manibus Johannis Georgii III [...] Saxoniae electoris [...] consecravit inque Academia Altdorfma [...] recitavit [...] – Rink, Eucharius Gottlieb³⁹</i>	[Altdorf]	[1692]	BCUWr.
33	<i>Panegyricus serenissimae suecorum [...] principis annae [...] / consecratus a [...] – Opitz, Martin⁴⁰</i>	Toruń	1636	BCUWr.
34	<i>Panegyricus viro iliustrissimo Everhardo Danckelmanno [...] VIII Idus Septembris MDCXCV [...] dictus / a [...] – Stille, Georg Christian von⁴¹</i>	Halae Magdeburgicae	[1695]	BCUWr.
35	<i>Pogoda jasna Ojczyzny, w którą okazały się i nagrodę biorą wysokie zasługi, a nie zaćmiona sława Jaśnie Oświeconego Księżęcia Jego Mości Jeremia Michała Korybuta na Wiśniowcu i Łubniach Wiśniowieckiego [...] panegirykiem przywitana [...] – Białobocki, Jan⁴²</i>	Kraków	1650	WBC
36	<i>Prognostica optativa serenissimo Michaeli Dei Gratia Poloniarum regi. Magno duci Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kiioviae, Volhyniae, Livoniae, Smolensciae, Czerniechoviaequae ex auspiciatissimis Coributanis Sideribus Sarmaticae insertis Aquilae per [...] – Kuczwarewicz, Marcin ks.⁴³</i>	Warszawa	1669?	WBC

³⁹ Druk okolicznościowy sławiący Jana Jerzego III, księcia saskiego (1647-1691).

⁴⁰ Panegiryk ku czci królowny szwedzkiej, Anny Wazówny.

⁴¹ Utwór na cześć brandenburskiego ministra Eberharda von Danckelmana.

⁴² Utwór sławiący króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego.

⁴³ Panegiryk na cześć króla Polski Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1640-1673)

37	<i>Reverendissimus illustrissimus ac excellentissimus Dominus D. Casimirus a Lubna Lubiencki Dei, et Apostolicae Sedis Gratia Episcopus Chelmensis, Sede vacante Episcopatus Cracoviensis, ac Ducatus Severiae, nec non Abbatiae Czervenensis, [...]</i> ⁴⁴	Lublin	1706	WBC
38	<i>Serenissimo ac potentissimo principi Ac Domino Dn. Friderico [...] humilima adclatione gratulatur [...] – Cunradi, Kaspar</i> ⁴⁵	Wrocław	1620	BCUWr.
39	<i>Sermo gratulatorius serenissimo [...] Domino Friderico Augusto, regi Poloniarum</i> ⁴⁶	Lipsiae	[ca 1697]	BCUWr.
40	<i>Sermo panegyricus quo serenissimo principi [...] Friderico [...] nuptias cum [...] Magdalena Augusta, principe Anhaltina [...] VII. Idus Iunii, MDCXCVI [...] celebratas [...] gratulatus est [...] – Fischer, Johann Georg</i>	Gothae	[1696]	BCUWr.
41	<i>Signator eris aries, campestri sarmatiae faustissimus, Messem, in herba, publicae felicitatis, patriae; apraesagiens; atque sub auspicatissimum, primo vere, illustrissimi, excellentissimi, ac reverendissimi Domini D. Andreae Stanislai Kostka in Zaluskie Zaluski [...]</i> ⁴⁷	Warszawa	1737	WBC
42	<i>Singularibus in patriam remque literariam meritis celeberrimo viro Henrico Vollgnadio [...] quem naturae curiosorum [...] Academia Collegam [...] – Hanke, Martin (1633-1709)</i> ⁴⁸	Wrocław	1688	BCUWr.
43	<i>Solis natura principis figura sive princeps sol, sol princeps : In [...] principe ac domino, dn. Christiano, duce Silesiae Lignicensi [...] denatus [...] panegyrico schemate adumbratus / abs [...] – Heermann, Ephraim</i> ⁴⁹	Steinoviae ad Gderam	[1672]	BCUWr.

⁴⁴ Utwór poświęcony bp. chełmińskiemu i krakowskiemu Kazimierzowi Łubieńskiemu (1652-1719).

⁴⁵ Por. przyp. 22.

⁴⁶ Utwór pochwalny na cześć Augusta II Mocnego.

⁴⁷ Utwór poświęcony bp. Andrzejowi Stanisławowi Załuskiemu.

⁴⁸ Utwór na cześć wrocławskiego uczonego Heinricha Vollgnada (1634-1682).

⁴⁹ Panegiryk sławiący księcia śląskiego i legnicko-brzeskiego Chrystiana (1617-1672).

44	<i>Ternio Gratiarum Gentilitia Cruce, Illustris ac Magnifici Domini, D. Michaelis de Szczepanow Szczepanowski, Dapiferi Zytomiriensis, signatus. Dum D. Agnetis de Monte Politiano introductio, ad Ecclesiam Ordinis Praedicatorum Insignis Conventus Bochnensis, sumptu Ejusdem Illustris ac Magnifici Domini, ex antiquis parietinis relevatam, solenni institueretur apparatu, per [...] – Babiski, Szymon Hiacynt</i>	Kraków	1727	WBC
45	<i>Trophaeum immortalis gloriae ex Avitis Hastis, erectum. Ad dignitatis ornamentum Honoris Capitolio illatum. Et in illustrissimo excellentissimo Domino D. Ioanne Zamoyski, capitaneo Lublinensi, ad primum honoris aditum panegyrico applausu celebratum [...] – Czaplński, Stanisław⁵⁰</i>	Lublin	1743?	WBC
46	<i>Umbra solis theologici ab illustri pectore angelici doctoris per integram utriusque Sapientiae diem stylo panegyrico deducta. Quam D. Thomae Aquinati eius anniversaria die, dixit dicavitque [...] – Ines, Wojciech</i>	Poznań	1648	WBC
47	<i>Victor inter lilia sive oratio panegyrica pro solemnitate S[ancti] Casimiri Principis Poloniarum in Ecclesia Sancti Stanislai nationis Poloniae a [...] – Kunigk, Jan Jerzy⁵¹</i>	Rzym	1671	WBC
48	<i>Victrix Sapientia, D. Catharina Virgo et Martyr, literarum ac literatorum patrona singularis. solenni die sua anniversaria, in Basilica PP. Eremitarum Ordinis D. Augustini: Casimiriae ad Cracoviam stylo panegyrico repraesentata. Per [...] – Oborski, Paweł Jan</i>	Kraków	1670?	WBC

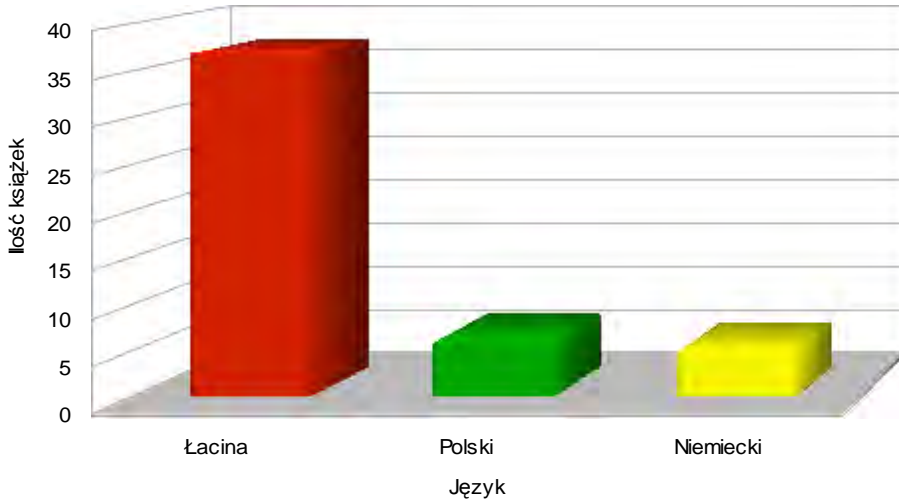
Wyjaśnienie skrótów: BCUWr. – Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego, WBC – Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, MPC – Małopolska Biblioteka Cyfrowa, CBN „Polona” – Cyfrowa Biblioteka Narodowa „Polona.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Federacja Bibliotek Cyfrowych* [on-line], Dostępny w Internecie: <http://fbc.pionier.net.pl/owoc> [data dostępu: 4.01.2009].

⁵⁰ Panegiryk na cześć Jana Zamoyskiego (1542-1605).

⁵¹ Utwór wysławiający Kazimierza Jagiellończyka (1458-1484).

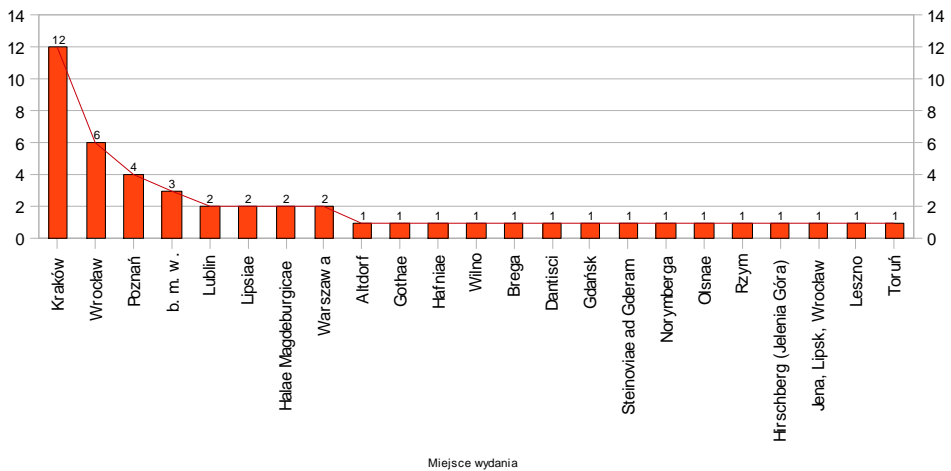
Wykres 1. Liczba utworów panegirycznych wydanych w poszczególnych językach.

Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej, bo 37 publikacji, zostało wydanych w języku łacińskim. W języku polskim ukazało się 6. Ponadto 5 pozycji panegirycznych objętych powyższym zestawieniem wydano w języku niemieckim.

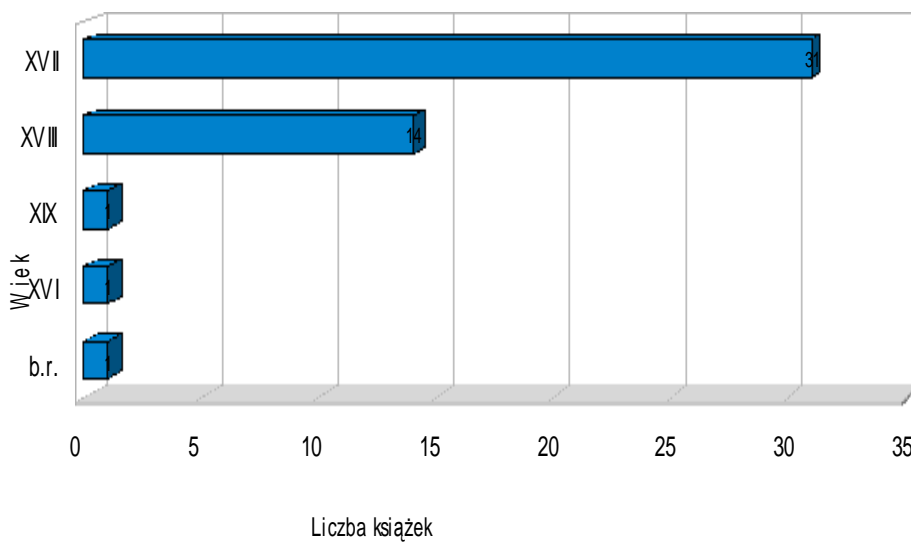
Wykres 2. Miejsce wydania utworów panegirycznych

Źródło: opracowanie własne.

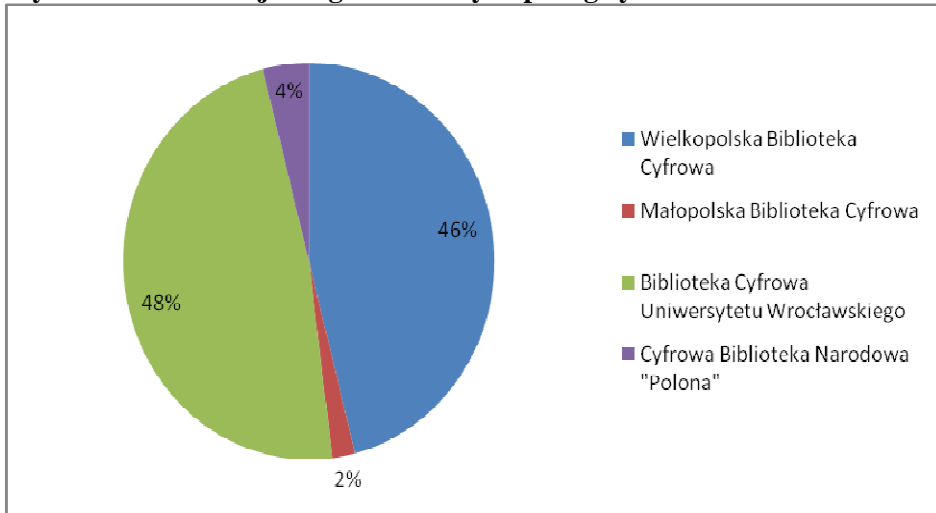
Miastem, w którym ukazało się najwięcej panegiryków notowanych przez polskie biblioteki cyfrowe był Kraków. Łącznie wydano tam 12 druków. W oficynach wrocławskich wydano 6, a 4 opublikowane zostały w Poznaniu. W przypadku 3 nie podano miejsca wydania. Po dwa utwory panegiryczne ukazały się w Lublinie, Lipsku, Halae Magdeburgicae (ob. Halle w Niemczech) i w Warszawie. W pozostałych miastach (np. Wilnie, Gdańsku, Rzymie, Lesznie, Toruniu) wydano pojedyncze tytuły.

Wykres 3. Data wydania utworów

Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej utworów ujętych w prezentowanym zestawieniu bibliograficznym wydano w XVII wieku. Było to łącznie 31 pozycji. W XVIII wieku opublikowano 14, a na wieki XVI i XIX przypadł tylko 1. Bez roku wydania ukazała się 1 pozycja.

Wykres 4. Lokalizacja zdigitalizowanych panegiryków

Źródło: opracowanie własne.

Blisko połowa utworów znalazła się na stronach Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego (www.bibliotekacyfrowa.pl). W Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej (www.wbc.poznan.pl) zdigitalizowano 46%, a w Cyfrowej Bibliotece Narodowej „Polona” (www.polona.pl) – 4% panegiryków. W Małopolskiej Bibliotece Cyfrowej (mbc.malopolska.pl) zanotowano 2% utworów.

* *

*

Zaprezentowane utwory powstały w różnych okolicznościach i rozmaitych przedziałach czasowych. Poświęcone są różnym osobom: władcom, postaciom lokalnym, poetom, artystom.

Ich ukazanie za pośrednictwem tego referatu miało na celu wskazanie bogactwa zbiorów znajdujących się w bibliotekach cyfrowych oraz zobrazowanie, jak cennym są one materiałem badawczym nie tylko dla osób z kręgu bibliologii.

Różnorodne zaniechania w dziedzinie ochrony zbiorów, prymitywne sposoby druku jak i wiek publikacji nie zawsze pozwalają na ich dalsze udostępnianie szerokiej rzeszy użytkowników. Dobrodziejstwo bibliotek cyfrowych polega nie tyle na dostępie do tych dzieł pomimo wcześniej wspomnianych niekorzystnych warunków, ile na kontakcie z nimi w ogóle, niezależnym od miejsca pobytu.

Profesor Jerzy Starnawski twierdził, że „język oryginału stanowi niezmiernie ważny element poznania utworu. Zrezygnować z opierania badań na tekście oryginalnym można wtedy jedynie, gdy idzie o wydobywanie myśli, a nie arcyzmu”⁵². Poznanie za pośrednictwem bibliotek cyfrowych estetyki przedstawionych utworów daje szansę na pełniejsze zbadanie intencji ich autorów i przesłania tychże dzieł, a ponadto jest ważnym elementem warsztatu badawczego polonisty.

⁵² J. Starnawski, *O uniwersyteckim studium dyscyplin filologicznych*, Kraków 1993, s. 34.